

Betænkning

over

I. forslag til militær straffelov og

II. forslag til militær retsplejelov.

(Afgivet af retsudvalget den 5. april 1973).

Udvalget har i en række møder behandlet lovforslagene og herunder haft 1 samråd med forsvarsministeren, der har besvaret en række skriftlige spørgsmål, stillet af udvalget. Nogle af de af forsvarsministeren afgivne svar på udvalgets skriftlige spørgsmål vil blive optrykt i et særligt bilagshæfte til betænkningen, der vil blive omdelt senere.

Udvalget har modtaget skriftlige og mundtlige henvendelser fra Centralforeningen for seniorsergenter og stampersonel og Tjenestebestemmelsesudvalget, værnepligtige menige talsmænd.

Ad I. forslag til militær straffelov.

Udvalget har drøftet, om dødsstraf fortsat skulle bibeholdes i den militære straffelov. Om dette spørgsmål gør der sig forskellige opfattelser gældende, og udvalget er ikke nået til enighed.

Under drøftelserne i udvalget har forsvarsministeren givet udtryk for, at afskaffelse af dødsstraf, efter hans opfattelse, bør ske samtidig for borgerlige og militære forbrydelser.

Da det over for udvalget er oplyst, at justitsministeren i folketingssamlingen 1973-74 agter at fremsætte forslag til lov om ophævelse af lov nr. 227 af 7. juni 1952 med henblik på afskaffelse af dødsstraffen, har forsvarsministeren udtalt, at det er hans agt ligeledes i folketingssamlingen 1973-74 at fremsætte forslag til lov om ændring af militær straffelov med henblik på en tilsvarende ophævelse af dødsstraffen.

Folketingets medlemmer får herved lejlighed til en principiel stillingtagen til spørgsmålet om dødsstraf.

Forsvarsministeren har stillet en række ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Et *flertal* (socialdemokratiets, det konservative folkepartis, og venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af forsvarsministeren foreslåede ændringer.

Et *mindretal* (det radikale venstres medlemmer af udvalget) har stillet nedenstående ændringsforslag nr. 10, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Mindretallet indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af forsvarsministeren foreslåede ændringer og den af mindretallet under nr. 10 foreslåede ændring.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) har stillet nedenstående ændringsforslag nr. 1 om en ændret affattelse af lovforslaget, idet mindretallet ikke ser behovet for en speciel straffelov for militæret.

Mindretallet indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med den af mindretallet ved ændringsforslag nr. 1 foreslåede ændring.

Ad II. forslag til militær retsplejelov.

Forsvarsministeren har stillet en række ændringsforslag, hvorom der henvises til de ledsagende bemærkninger.

Et *flertal* (socialdemokratiets og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af forsvarsministeren foreslåede ændringer.

Et *mindretal* (det konservative folkepartis og venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af forsvarsministeren stillede ændringsforslag nr. 2, 4 og 5.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) har stillet nedenstående ændringsforslag nr. 1 om en ændret affattelse af lovforslaget, idet mindretallet ikke ser behovet for en speciel retsplejelov for militæret.

Mindretallet indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med den af mindretallet ved ændringsforslag nr. 1 foreslåede ændring.

Ændringsforslag
til

I. forslag til militær straffelov.

Af et *mindretal* (Jette Boutrup og Ruth Olsen):

1) Lovforslaget affattes således:

**„Forslag til lov om ophævelse
af militær straffelov.**

Lov nr. 114 af 7. maj 1937 ophæves.“

Af *forsvarsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Jette Boutrup og Ruth Olsen):

Til § 15.

2) Paragraffen affattes således:

„§ 15. Den, der, uden at gerningen er omfattet af en anden bestemmelse i denne lov, forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme de pligter, som tjenesten medfører, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 3 måneder. Er pligtforsømmelsen særlig grov, eller har den medført stor skade eller fare, kan straffen stige til fængsel i 1 år, i krigstid indtil 3 år.“

Til § 16.

3) *Stk. 1* affattes således:

„Den, der forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme en foresats eller vagts tjenstlige befaling, eller som ikke efterkommer befalingen tilstrækkelig hurtigt eller nøjagtigt, straffes for ulydighed med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Under skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 3 år.“

Til § 19.

4) Paragraffen affattes således:

„§ 19. Har foresat, foranstående eller vagt ved ukorrekt og navnlig ved udæskende forhold givet anledning til en af de i §§ 16, 17 og 18 nævnte forbrydelser, kan straffen nedsættes og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.“

Til § 21.

5) I § 21 ændres „4 måneder“ til: „6 måneder“.

Til § 22.

6) I § 22 indsættes efter „afhængighedsforhold til efterstående“: „af samme enhed“.

7) I sidste linie ændres „4 måneder“ til: „6 måneder“.

Til § 23.

8) I *stk. 2* ændres „skuffe myndighederne“ til: „vildlede myndighederne“.

Til § 27.

9) *Stk. 2* affattes således:

„*Stk. 2.* Den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synlig beruset i uniform, straffes med bøde“.

Af et *mindretal* (Gudme og Westergaard Andersen):

Til § 36.

10) § 36 udgår.

Bemærkninger.

I. forslag til militær straffelov.

Til nr. 1.

Der henvises til mindretallets udtalelse i betænkningen.

Til nr. 2.

Ændringsforslaget har til formål at gøre bestemmelsen mere overskuelig.

Til nr. 3.

Ændringsforslaget har til formål at afbøde en uheldig konsekvens af, at lovfor-
slagets § 15 er gjort subsidier i forhold til
forslagets øvrige bestemmelser, således at
der ikke uden udtrykkelig hjemmel herfor i
§ 16 vil være mulighed for at straffe for den
uagtsomme ulydighed.

Til nr. 4.

Ændringsforslaget har til formål at give
mulighed for strafbortfald under i øvrigt
formildende omstændigheder i tilfælde, hvor
der foreligger en provokation fra den fore-
sattes, foranstændes eller vagtens side.
Endvidere at lade bestemmelsen omfatte
også overtrædelser af § 16, stk. 1.

Til nr. 5 og 7.

Ændringsforslagene tilsigter en harmoni-
sering af strafferammerne i lovforslagets
§§ 20-22.

Til nr. 6.

Ændringsforslaget tilsigter en tydelig-
gørelse af bestemmelsens 2. led.

Til nr. 8.

Ændringsforslaget er af redaktionel ka-
rakter.

Til nr. 9.

Ændringsforslaget er dels af redaktionel
karakter og indeholder dels en begrænsning
af strafferammen til alene at omfatte bøde.

Til nr. 10.

Bestemmelsen omhandler ytringsfriheden
i krigstid. Mindretallet finder, at forsvarets
rimelige beskyttelsesbehov er dækket ved
forslagets § 33. Da § 36 yderligere gør omtale
af korrekte forhold strafbart, finder mindret-
allet bestemmelsen stødende og i strid med
almindelig retsopfattelse.

II. forslag til militær retsplejelov.

Af et *mindretal* (Jette Boutrup og Ruth
Olsen):

1) Lovforslaget affattes således:

„Forslag til lov om ophævelse af militær retsplejelov.

Lov nr. 542 af 4. oktober 1919 ophæves.“

Af *forsvarsministeren*, tiltrådt af et *flertal*
(udvalget med undtagelse af Jette Bou-
trup og Ruth Olsen):

Til § 12.

2) *Stk. 2* affattes således:

„*Stk. 2*. I stedet for nævnte lovs § 731,
stk. 1 d, gælder:

Når tiltale er rejst for overtrædelse af
militær straffelov eller for overtrædelse af
straffebestemmelser, der i borgerlige straffe-
sager henhører under statsadvokatens på-
talemyndighed.“

Af *forsvarsministeren*, tiltrådt af et *flertal*
(Thomas Have, Hjortnæs, Erenbjerg, Falk
Hansen, Otto Mørch, Tastesen, Birte
Weiss, Gudme og Westergaard Andersen):

Til § 38.

3) I *stk. 2* ændres „3 uger“ til: „14 dage“.

Af *forsvarsministeren*, tiltrådt af *flertallet*
under nr. 2:

Til § 43.

4) Paragraffen affattes således:

„§ 43. Den, der er blevet pålagt et disci-
plinarmiddel af en rettergangschef, kan for-
lange sagen forelagt for et disciplinarnævn
til afgørelse.

Stk. 2. Disciplinarnævnets afgørelse kan
såvel af rettergangschefen som af den, der er
blevet pålagt et disciplinarmiddel, forlanges
forelagt ankenævnet til afgørelse. Anke-
nævnets afgørelse kan ikke indbringes for
domstolene eller forsvarsministeren.

Stk. 3. Disciplinarnævnet, der oprettes
for hvert enkelt rettergangsområde, består af
en auditor som formand samt to andre med-
lemmer, hvoraf den ene så vidt muligt skal
være en talsmand og af samme grad som
den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet,
medens den anden skal være dennes foran-
stående.

Stk. 4. Ankenævnet, der oprettes af for-
svarsministeren, består af en formand og to

andre medlemmer. Formanden skal være en civil person, der opfylder betingelserne for at kunne beskikkes som landsdommer. De øvrige medlemmer er generalauditøren og en advokat, der udpeges af Advokatrådet.

Stk. 5. Forsvarsministeren fastsætter de nærmere regler for udpegning af disciplinarnævnets medlemmer og for disciplinarnævnets og ankenævnets virksomhed.“

Til § 44.

5) Paragraffen affattes således:

„§ 44. Indbringelse af et disciplinarmiddel for rettergangschefen, disciplinarnævnet eller ankenævnet har ikke opsættende virkning på udståelsen, medmindre andet bestemmes af rettergangschefen eller vedkommende nævns formand.“

Bemærkninger.

II. forslag til militær retsplejelov.

Til nr. 1.

Der henvises til mindretallets udtalelse i betænkningen.

Til nr. 2.

Med ændringsforslaget er tilsigtet en tydeliggørelse af bestemmelsens indhold.

Til nr. 3.

Ændringsforslaget medfører, at disciplinarmidlet tilbageholdelse på tjenestestedet ikke må udstrækkes udover 14 dage. Dette er i overensstemmelse med, at anvendelsen af øvrige disciplinarmidler, der medfører indgreb i adgangen til at forlade tjenestestedet efter tjenestens ophør, ikke må udstrækkes udover 14 dage.

Til nr. 4 og 5.

Ændringsforslaget tilsigter en forbedring af personellens retsbeskyttelse ved, at der indføres adgang til i første instans at indbringe et disciplinarmiddel for et lokalt organ. I denne virksomhed bør såvel auditørerne som personer, der har et direkte kendskab til forholdene på tjenestestedet inddrages.

Det foreslåede disciplinarnævn vil kunne foretage en prøvelse på stedet under medvirken af personer, der har et umiddelbart kendskab til de lokale forhold, hvilket giver en bedre mulighed for at efterprøve det skøn, der er udøvet ved anvendelsen af disciplinarmidlet, samtidig med at nævnets sammensætning formentlig vil skabe tillid til rigtigheden af dets afgørelse. Sammensætningen svarer til sammensætningen af de forhørsretter, der er omtalt i lovforslagets § 27.

Disciplinarnævnets afgørelser vil efter ændringsforslaget kunne indbringes for det i lovforslaget omhandlede ankenævn.

Thomas Have,
formand.

Hjortnæs.

Erenbjerg.

Falk Hansen.

Otto Mørch.

Tastesen,
næstformand.

Birte Weiss.

Jette Boutrup.

Ruth Olsen.

Hanne Budtz.

Thestrup.

Hans Toft.

Per Federspiel.

Arne Christiansen.

Nathalie Lind.

Gudme.

Westergaard Andersen.

Bilag 1.

Udvalgets spørgsmål til forsvarsministeren og ministerens besvarelser.

Ad I. forslag til militær straffelov.

Spørgsmål 1:

Ministerens kommentarer udbedes til skrivelse af 23. november 1972 fra Centralforeningen for Seniorsergenter og Stampersonel.

Svar:

Centralforeningens skrivelse af 23. november 1972 er sålydende:

„I forbindelse med Folketingets behandling af forslag til ny militær straffe- og retsplejelov ønsker centralforeningen hermed at fremsætte de som bilag vedlagte kommentarer til enkelte af de i forslagene nævnte bestemmelser.

Principielt finder centralforeningen det særdeles betænkeligt, under fredstidsforhold, fortsat at bevare undtagelses- og særlove, der indskrænker det militære personels retsbeskyttelse og personlige frihed.

Centralforeningen skal derfor — i overensstemmelse med det af „Udvalget vedrørende befalingsmandsuddannelsen og arbejdsklimaet i forsvaret“ fremførte — foreslå, at lovene udarbejdes som straffe- og retsplejeregler for krigsforhold. Om fornødent må enkelte bestemmelser kunne optages i borgerlig straffelov.

For det værnepligtige personels vedkommende foreslår centralforeningen, at de i „Forslag til militær retsplejelov“, 15. kapitel nævnte bestemmelser for anvendelse og ikendelse af disciplinarmidler udsendes som kundgørelse for forsvaret, således at der kan ske en fortløbende tilpasning til udviklingen på det pædagogiske og ledelsesmæssige område i såvel forsvaret som det øvrige samfund.

Med henblik på en yderligere redegørelse for ovennævnte synspunkter samt de i bilagene fremsatte kommentarer og forslag skal cen-

tralforeningen anmode om foretræde for retsudvalget ved tre tillidsrepræsentanter.“

Det må efter min opfattelse anses for meget betænkeligt at udelade regler for anvendelse af disciplinarmidler i loven, således at det fuldstændigt overlades administrationen ved kundgørelser for forsvaret at fastsætte regler herom. Jeg finder, at det er af afgørende betydning for personellets retsbeskyttelse, at de grundlæggende regler fastlægges af lovgivningsmagten, således at man i praksis er afskåret fra på noget punkt at skærpe de af lovgivningsmagten fastsatte bestemmelser.

Centralforeningens kommentarer til de enkelte paragraffer i forslag til *militær straffelov* giver mig anledning til at udtale følgende:

Ad § 8:

„Af gensyn til personellets retsbeskyttelse foreslås følgende tekst:

„§ 8. På handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige og tjenstlige bestemmelser efterkommet, kommer reglerne i borgerlig straffelov § 13 til anvendelse.““

Foreningens forslag om, at nødværgereglerne finder anvendelse på handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige og tjenstlige bestemmelser efterkommet, skønnes at være mere vidtgående end påkrævet. Efter ordlyden af foreningens forslag ville nødværgereglerne eventuelt kunne bringes i anvendelse overfor tjenstlige overtrædelser af enhver art, medens lovforslaget begrænser anvendelsen til tilfælde, hvor der foreligger ulydighed, det vil sige undladelse af at efterkomme en konkret given ordre, eller tilfælde hvor orden skal opretholdes.

Ad § 15:

„Bestemmelsen ses at svare til gældende lovs § 63 og foreslås slettet. Det er centralforeningens erfaring, at bestemmelsen har givet anledning til megen kritik, idet personellet retsbeskyttelse ikke ses at være tilgodeset i sager, hvor det konkrete gerningsindhold ikke er beskrevet.“

Det må anses for påkrævet at have en straffebestemmelse for tjenstforseelse, da der ellers ikke ville kunne skrives ind efter straffeloven overfor personel, som overtræder tjenstlige bestemmelser.

En sådan bestemmelse må få et vidt område, da forseelserne er så vidt forskellige, at de ikke på en hensigtsmæssig måde vil kunne sammenfattes i klart afgrænsede straffebud. Bestemmelsen må iøvrigt ses på baggrund af, at reaktionen overfor overtrædelser strækker sig fra belæring og tilrettevisning til en fængselsstraf. Tilsvarende bredt affattede straffebestemmelser findes også andre steder i lovgivningen, som f. eks. færdselslovens § 24, stk. 1, der indeholder straffebestemmelser for vejfarende, der undlader at optræde hensynsfuldt eller udvise agtpågivenhed.

En regel om tjenstforseelse findes iøvrigt også i borgerlig straffelovs § 157, som hjemler straf for personer, der gør sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenesten eller hvervets udførelse eller i overholdelse af de pligter, som tjenesten eller hvervet medfører.

Ad § 20:

„Under henvisning til den stedfundne udvikling i forsvaret — herunder især på det samarbejds-mæssige område — foreslås denne bestemmelse slettet.“

Af hensyn til bevarelse af den fornødne disciplin indenfor forsvaret må det anses for nødvendigt at kræve opretholdt en vis respekt.

Denne pligt omfatter iagttagelse af de formelle regler for omgang mellem militære, der f. eks. finder udtryk i hilsepligten overfor vagter og direkte foresatte. Herudover beskytter reglen vagter og foranstående mod at blive udsat for krænkende optræden. Omgangsformen indenfor forsvaret er nok igennem længere tid blevet væsentligt lempet, men det må fortsat anses for påkrævet at opretholde kravet om en vis respekt.

Ad § 22:

„Efter ordene „der er egnet til at bringe ham i afhængighedsforhold til efterstående“ foreslås indføjret „af samme enhed“, idet centralforeningen herved forudsætter, at det alene er i tilfælde af afhængighedsforhold mellem foran- og efterstående indenfor samme enhed, bestemmelsen finder anvendelse.“

Det fremgår af sammenhængen mellem de to led af paragraffens beskrivelse af det strafbare forhold, at forseelsen i begge tilfælde vedrører efterstående af samme enhed. Jeg kan dog tiltræde, at der til tydeliggørelse af paragraffen efter ordene „afhængighedsforhold til efterstående“ indføjjes „af samme enhed.“

Ad § 23:

„Centralforeningen forudsætter, at § 23 alene tager sigte på den almindelige værnepligt, og foreslår derfor, at bestemmelsens udformning ændres således, at tvivl herom undgås.“

Bestemmelsen om ulovligt fravær tager ikke alene sigte på værnepligtige, men omfatter ethvert tilfælde, hvor en militærperson ulovligt unddrager sig tjenesten. Det ville være overordentlig betænkeligt at fritage andre militærpersoner end værnepligtige for straf for ulovligt fravær, og en sådan handlemåde ville være i afgørende strid med princippet om, at militær straffelov skal behandle alle militærpersoner lige.

Ad § 23, stk. 2:

„Udtrykket „at skuffe myndighederne“ foreslås ændret til en mere tidssvarende formulering.“

Det har været overvejet at finde et andet udtryk i stedet for „skuffe“, men det har vist sig vanskeligt at finde et passende ord til erstatning herfor. Det forekommer heller ikke væsentligt at søge udtrykket ændret, da det formentligt må anses som forståeligt for enhver, hvortil kommer, at udtrykket også anvendes andre steder i lovgivningen som f. eks. borgerlig straffelovs § 171, stk. 1, om straf for den, der gør brug af et falsk dokument til at skuffe i retsforhold.

Ad § 27:

„Bestemmelsen er ifølge bemærkningerne til lovforslaget givet af hensyn til beskyttelse

af personellet i tilfælde, hvor forseelsen er begået i udlandet. Centralforeningen foreslår derfor, at bestemmelsen i overensstemmelse med disse bemærkninger begrænses til alene at angå forseelser begået i udlandet. Bortset herfra ses bestemmelsen i stk. 2 vedrørende den offentlige orden m. v. iøvrigt at være dækket af politivedtægterne og vil derfor — efter centralforeningens opfattelse — i alle tilfælde være overflødig for forseelser begået her i landet.“

Paragraffen tager i første række stilling til, i hvilket omfang beruselse er strafbar indenfor forsvaret.

I paragraffens stk. 2, 1. led, er tillige foreskrevet straf for den, der forstyrrer den offentlige orden. Denne straffebestemmelse er navnlig begrundet i, at den indebærer en beskyttelse for personellet i tilfælde, hvor forseelsen er begået i udlandet. Muligheden for at straffe efter dansk lovgivning vil normalt være en forudsætning for, at de udenlandske myndigheder vil afstå fra straf-fulfølgning efter gerningsstedets lovgivning. Ved udarbejdelse af lovforslaget skønnede man det principielt uheldigt at begrænse straffebestemmelsen til kun at vedrøre forhold begået i udlandet.

Ad § 29:

„Denne bestemmelse om ekstraordinære forhold ses at være dækket af bestemmelserne i § 35, stk. 2 og § 36 om lignende forhold. I modsat fald foreslås teksten affattet således:

„§ 29. I krigstid kan der ved kongelig anordning udstedes forbud mod militært personels deltagelse i særlige forsamlinger og foreninger. Overtrædelse af et sådant forbud straffes med fængsel indtil 1 år.““

Det i paragraffen omhandlede forhold ses ikke at være dækket af reglerne i lovforslagets § 35, stk. 2 og § 36. Det bemærkes herved, at anvendelse af lovforslagets § 35, stk. 2 forudsætter, at fjendens foretagender er fremmet, eller at dansk militært forsvar er skadet eller udsat for fare ved handlingen, og lovforslagets § 36 forudsætter, at der konkret kan føres bevis for, at handlingen er egnet til at fremkalde modløshed.

Den af foreningen subsidiært foreslåede tekst til § 29 findes heller ikke hensigtsmæssig, navnlig da forbudet begrænses til kun at gælde i krigstid, selv om der vil kunne være

lige så stærk trang til et sådant forbud under andre ekstraordinære forhold f. eks. i en mobiliseringssituation. Hertil kommer, at foreningens forslag indeholder en minimumsstraf af fængsel og således udelukker, at der under undskyldende omstændigheder kan anvendes en mildere strafart.

Spørgsmål 2:

Ministerens kommentar til skrivelse fra tjenestebestemmelserudvalget, værnepligtige menige talsmænd, af 15. december 1972.

Svar:

Det er rigtigt, at disciplinarmyndigheden er udvidet i forslaget i forhold til den gældende ordning. Denne udvidelse er anset for påkrævet, da det er hensigten, at disciplinarmidler i fremtiden skal træde i stedet for straffe af vagtarrest indtil 10-15 dage. Der er dog ingen fare for, at militære chefer får anledning til at anvende selvopfundne disciplinarmidler, således som tilsyneladende frygtet af tjenestebestemmelserudvalget. Såvel retsplejelovsforslagets § 38 som de administrative bestemmelser, der vil blive udgivet i tilknytning til denne paragraf, vil nøje fastsætte grænser for chefernes disciplinarmyndighed.

Jeg kan tiltræde, at det vil være af betydning for personellets retsbeskyttelse, såfremt der indføres adgang til i første instans at indbringe et disciplinarmiddel for et lokalt organ. En sådan virksomhed er jeg enig i at auditøren bør inddrages i, men det vil tillige være af betydning, at personer, der har et direkte kendskab til forholdene på tjenestestedet, bliver inddraget. I den forbindelse kan jeg oplyse, at såvel foreningen af forsvarets auditører som forbundet af danske linieofficerer og foreningen af hjemmeforsvarets faste officerer har peget på muligheden af at indføre et disciplinarnævn for hvert enkelt rettergangsområde, bestående af en auditor som formand, en officer og en talsmand. Disciplinarnævnet vil kunne foretage en prøvelse på stedet under medvirken af personer, der har et umiddelbart kendskab til de lokale forhold, hvilket giver en bedre mulighed for at efterprøve det skøn, der er udøvet ved anvendelsen af disciplinarmidlet, samtidig med at nævnets sammensætning formentlig vil skabe tillid til rigtigheden af dets afgørelser. En sådan

sammensætning af nævnet vil også være i harmoni med reglerne i retsplejelovforslagets § 27 om sammensætning af forhørsretter.

Disciplinarnævnets afgørelser bør formentlig kunne indbringes for det i lovforslaget omhandlede ankenævn, således som også foreslået af tjenestebestemmelsesudvalget.

I overensstemmelse med det anførte vil jeg kunne gå ind for, at §§ 43 og 44 i forslag til militær retsplejelov affattes, som det fremgår af vedlagte bilag om ændringsforslag.

I de administrative regler, der skal supplere lovforslagets bestemmelser om anvendelse af disciplinarmidler og om disciplinarnævn, må tillige gennemføres regler om medvirken af talsmænd som bisidder for de værnepligtige. En sådan ordning ville i første omgang kunne gennemføres på forsøgsbasis. Opmærksomheden henledes herved på mit svar af 10. januar 1973 ad retsudvalgets spørgsmål 1, retsplejelovforslagets § 12. Som anført i dette svar er det næppe hensigtsmæssigt at give tillidsrepræsentanter adgang til at møde med sigtede under egentlige retshandlinger.

Det kan ikke anbefales at ændre straffelovsforslagets § 15 således, at paragraffen alene giver hjemmel for udstedelse af ordensforskrifter indeholdende alle de tjenstlige pligter, som det må anses nødvendigt at strafsanktionere. En sådan samling ordensforskrifter ville blive for uoverskuelig og gøre det vanskeligere at bevare oversigten over de vigtigste pligter. Hertil kommer, som også erkendt af tjenestebestemmelsesudvalget, at selv en sådan detaljeret ordensforskrift også må have en opsamlingsbestemmelse af mere generel art.

Jeg kan iøvrigt vedrørende denne paragraf henvide til min besvarelse ad retsudvalgets spørgsmål 1.

Det må derimod medgives tjenestebestemmelsesudvalget, at der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at straffelovsforslagets § 15 er gjort subsidiær i forhold til forslaget's øvrige bestemmelser. Dette medfører forskellige uheldige konsekvenser, bl. a. at der ikke er hjemmel til at straffe den uagtsomme ulydighed. Det kan derfor anbefales, at en bestemmelse om uagtsomhed indføres i forslag til militær straffelovs § 16, stk. 1, og jeg vil kunne til-

træde, at bestemmelsen affattes, som det fremgår af vedlagte bilag om ændringsforslag.

Det kan ikke anbefales at opdele ulovligt fravær i flere kategorier. En sådan opdeling vil blot fremkalde en række juridiske tvivls spørgsmål, og den vil være i strid med de bestræbelser for at undgå overflødige inddelinger indenfor straffebestemmelserne, som lovforslaget ellers er udtryk for. Gradueringen efter forseelsens grovhed bør overlades til straffepraksis, der kan variere reaktionen fra det mindste disciplinarmiddel til en alvorlig fængselsstraf. Henførelse til særlige kategorier indenfor fraværforseelsen vil kunne medføre fare for, at den strafpålæggende myndighed i visse tilfælde vil føle sig tvungen til at bringe en strengere reaktion i anvendelse, end han ellers ville have anvendt, fordi forholdet objektivt set henføres under en alvorligere kategori af ulovligt fravær.

Spørgsmål 3:

Ad § 5, stk. 1.

Der ønskes en redegørelse for nødvendigheden af, at militært stampersonel i fredstid skal omfattes af en særlig straffelov og ikke en funktionærlov.

Svar:

Det har altid været anset for et vigtigt princip indenfor den militære retsplejelovgivning, at alt militært personel blev behandlet ens. Såfremt der ikke hersker lighed for loven, vil denne blive betragtet som uretfærdig.

Det særlige militære pligtforhold medfører, at der er trang til straffebestemmelser for dette særlige område.

Også indenfor samfundet iøvrigt gælder det, at personer, der handler på specielle områder, er undergivet særlige straffelove. F. eks. er den næringsdrivende, beværteren, sømanden og elektrikerens alle undergivet særlige straffelove, der gælder for deres erhverv.

Forsvarets faste personel, der ikke er ansat som tjenestemænd, vil i deres ansættelsesforhold normalt være undergivet funktionærloven, men denne lov indeholder ikke straffebestemmelser for tjenstlige forseelser, og den vil således ikke kunne erstatte den militære straffelov.

Spørgsmål 4:

En fortolkning af § 10 udbedes til belysning af bestemmelsens betydning, når henses til, at bestemmelserne i §§ 15, 16, 23 og 26 hjemler straf ved uagtsomhed.

Svar:

Reglen i § 10 betyder, at samtlige de straffebestemmelser, der er anført i forslaget til militær straffelov, skal være overtrådt forsægtigt, for at overtrædelsen kan medføre strafansvar. Undtagelse gælder kun i de enkelte tilfælde, hvor paragraffen også hjemler straf for uagtsomme overtrædelser, jfr. således f. eks. de citerede §§ 15, 23 og 26.

Spørgsmål 5:

Der udbedes en i forhold til bemærkningerne til § 15 uddybende begrundelse for, at uagtsomhed er medtaget.

Svar:

Det er fundet nødvendigt i overensstemmelse med den hidtidige regel i militær straffelovs § 63 at have en straffebestemmelse af mere generel karakter, der omfatter de mange tilfælde, der falder uden for de øvrige paragraffer med specielt konkretiseret forhold (kvalificerede pligtforsømmelser). Denne paragraf gør det f. eks. muligt at straffe personer, som overtræder almindelige militære forskrifter. Var der ikke hjemmel til at straffe uagtsomhed, ville enhver, der blot påstod, at han havde glemt forskriften, være straffri, da anklagemyndigheden normalt ikke ville være i stand til at føre bevis for forsæt i sådanne tilfælde.

Selv for civile, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, er der en uagtsomhedsbestemmelse, jfr. herved borgerlig straffelovs § 157, der hjemler straf for sådanne personer, som gør sig skyldig i grov eller oftere gentagne forsømmelse eller skødesløshed i tjenestens eller hvervets udførelse eller i overholdelsen af de pligter, som tjenesten eller hvervet medfører.

Spørgsmål 6:

Der ønskes en eksemplifikation af de forhold, som § 15 tænkes at skulle dække.

Svar:

Efter forslaget til militær straffelovs § 15 er der først og fremmest hjemmel til at

straffe overtrædelse af tjenstlige reglementer og forskrifter, navnlig ordensforskrifter for kaserner og lignende.

Selvom der ikke foreligger nogen udtrykkelig forskrift, vil der være hjemmel til at gøre strafansvar gældende i tilfælde, hvor den pågældende undlader at efterkomme en pligt, der påhviler ham efter forholdets natur. Dette vil f. eks. kunne være tilfældet, hvor befalingsmænd behandler undergivne på ukorrekt måde. Der foreligger en meget lang række domme efter den nugældende bestemmelse om tjenesteforseelse, hvorved navnlig henvises til Victor Pürschel og G. Bent Pürschels kommenterede udgave af militær straffelov samt Karnovs lovsamling, hvor dommene er gengivet i tilknytning til militær straffelovs § 63.

Disse domme vil også være vejledende efter den nye bestemmelse i forslagets § 15.

Det må dog herved fremhæves, at området for forslagets § 15 er væsentligt indskrænket i forhold til den tilsvarende bestemmelse i § 63. Den nuværende bestemmelse i § 63, der indeholder hjemmel til at straffe uagtsomme overtrædelser, kan i vidt omfang anvendes over for uagtsomme forhold, hvis forsætlige overtrædelse omhandles i en anden paragraf: f. eks. straffes ulovligt fravær efter reglerne i militær straffelovs §§ 43-45 kun, såfremt forseelsen er begået forsægtigt. Må det antages, at det ulovlige fravær skyldes uagtsomhed, henføres forseelsen under militær straffelovs § 63 som tjenesteforseelse. En tilsvarende anvendelse af lovforslagets § 15 vil ikke være mulig, idet den kun omfatter de tilfælde, der falder udenfor de øvrige paragraffer med specielt konkretiserede gerningsindhold (kvalificerede pligtforsømmelser). Til gengæld er der indføjet en bestemmelse om uagtsom overtrædelse i lovforslaget i flere tilfælde end i den nugældende lov.

Spørgsmål 7:

Der udbedes en fortolkning af, hvad der ligger i udtrykket „tilstrækkeligt hurtigt og nøjagtigt“ i § 16.

Svar:

Ulydighed kan have flere former. Den omfatter ikke alene tilfælde, hvor den undergivne direkte nægter at udføre ordren, men også tilfælde, hvor han uden at nægte

lydighed undlader at udføre ordren. Mange ordrer, ikke mindst i kritiske situationer, vil imidlertid forspilde deres øjemed, hvis de ikke straks efterkommes i overensstemmelse med ordrens indhold. På tilsvarende måde vil en undladelse af at efterkomme ordren i dens fulde ordlyd kunne have meget uheldige og i kritiske situationer katastrofale følger. Lydighedsbegrebet har derfor stædse inden for forsvaret omfattet enhver fravigelse af den givne ordre. Det må derfor være overladt til strafanvendelsen at graduere sanktionen efter forseelsens alvor, og reaktionen vil således efter omstændighederne blot være en påtale på stedet, medens den i andre tilfælde kan blive en alvorlig frihedsstraf.

Det kan i øvrigt oplyses, at tilføjelsen „tilstrækkeligt hurtigt og nøjagtigt“ er indføjet efter forslag fra klimaudvalget i betænkning 7. del, s. 26, 2. spalte nederst og s. 27, 1. spalte øverst, idet udvalget herved har ønsket tilvejebragt fornøden overensstemmelse mellem praksis på dette område og lovtæksten.

Spørgsmål 8:

Vil 2 meniges samstemmende vægring kunne henføres til § 17, og kunne der i bekræftende fald ikke være anledning til at overveje en anden formulering?

Svar:

To meniges samstemmende vægring ved at udføre en ordre vil ikke kunne henføres under § 17, medmindre de pågældende har handlet i indbyrdes forståelse. Er ulydigheden begået af flere uden nogen form for indbyrdes samvirken, vil forholdet efter den nu gældende straffelov alene blive betragtet som ulydighed begået under skærpene omstændigheder, jfr. gældende militær straffelovs § 48, stk. 2. Har de pågældende derimod handlet i indbyrdes forståelse, falder de ind under bestemmelsen i militær straffelovs § 51, der ganske svarer til forslaget § 17. Borgerlig straffelov indeholder i § 80, stk. 2, et almindeligt princip om, at det i reglen vil være at betragte som en skærpene omstændighed, at en strafbar handling er udført af flere i forening. Det skønnes ikke hensigtsmæssigt at ændre den foreslåede formulering.

Spørgsmål 9:

Hvorfor åbner § 19 ikke mulighed for strafbortfald?

Svar:

I tilfælde, hvor der foreligger et særligt groft forhold fra den foresatte, foranstående eller vagts side, vil der være mulighed for strafbortfald i medfør af borgerlig straffelovs § 84, stk. 1, nr. 4, samh. med stk. 2. Jeg har ikke noget at indvende imod, at § 19 i lovforslaget ændres, således at straffen i de i paragraffen nævnte tilfælde kan nedsættes og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

Spørgsmål 10:

Der udbedes en fortolkning af ordet „respektstridig“ i § 20.

Svar:

Respektpligten omfatter iagttagelse af de formelle regler for omgang mellem militære, der f. eks. finder udtryk i hilsepligten over for honnørposter og direkte foresatte. Herudover indeholder den en beskyttelsesregel for vagter og foranstående imod at blive udsat for optræden, der virker personligt krænkende, fra efterstående. De militære omgangsformer er igennem de senere år blevet væsentligt lempede, og tilbage er kun et vist krav om, at de efterstående ikke må optræde på uhøflig måde over for deres foranstående, hvad enten denne optræden giver sig udtryk i ord eller gerning. Af hensyn til bevarelsen af den fornødne disciplin inden for forsvaret anses det for fornødent at opretholde kravet om en sådan form for respekt.

Spørgsmål 11:

Hvorledes stiller ministeren sig til i overensstemmelse med besvarelsen af spørgsmål 10 at ændre ordlyden af § 20, således at „respektstridig opførsel“ ændres til „uhøflig opførsel“?

Hvorledes stiller ministeren sig til en sænkning af strafferammen?

Svar:

Det kan ikke anbefales, at ordlyden i forslaget til militær straffelovs § 20 ændres således, at „respektstridig opførsel“ betegnes

„uhøflig opførsel“. Betegnelsen „uhøflig opførsel“ vil ganske vist være dækkende i de fleste tilfælde af respektstridighed, men tilbage bliver visse forhold, hvor f. eks. hilsepligten overfor honnørposter og direkte foresatte ikke iagttages. Også tilfælde af denne art omfattes af respektpligten, selv om de ikke vil kunne betegnes som egentlig uhøflighed.

Det kan ikke anbefales at nedsætte strafferammen i forslaget § 20, hvorved bemærkes, at samme strafferamme som i forslaget er foreskrevet i borgerlig straffelovs § 121 for den, der med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder personer, der handler i offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten.

Spørgsmål 12:

Hvorledes stiller ministeren sig til at fremsætte ændringsforslag til lovforslagets § 21, således at man i teksten medtager „grove skældsord“ og „trusler“?

Svar:

Foresatte, der fremsætter skældsord eller ulovlige trusler overfor undergivne, vil kunne straffes efter straffelovsforslagets § 15. Det skønnes ikke hensigtsmæssigt at indføre ordene „grove skældsord og trusler“ i forslaget § 21, bl. a. fordi dette ville gøre det tvivlsomt, om fremsættelse af mindre grove skældsord overfor undergivne i så fald er omfattet af straffebestemmelsen i § 15. Såfremt denne bestemmelse ikke kan anvendes, betyder det en forringelse af de meniges beskyttelse.

Spørgsmål 13:

Hvorledes stiller ministeren sig til generelt at begrænse det strafbares område til det groft uagtsomme og forsætlige?

Svar:

Det må bestemt frarådes at begrænse det strafbares område til det groft uagtsomme eller det forsætlige. En sådan begrænsning ville afskære fra at anvende straf eller disciplinarmiddel i en række tilfælde, hvor der er afgørende behov for en sådan sanktion. En begrænsning af denne art er heller ikke normal i anden straffelovgivning.

Spørgsmål 14:

Der ønskes en samordning af bestemmelserne i lovforslagets §§ 20-22, enten således at max. straffen i § 20 nedsættes til fængsel i 4 måneder eller at strafferammen i §§ 21 og 22 forhøjes til 6 måneder.

Svar:

I overensstemmelse med besvarelsen af retsudvalgets spørgsmål 5 til militær straffelov kan det ikke anbefales at nedsætte strafferammen i forslaget § 20, idet samme strafferamme er foreskrevet i borgerlig straffelov § 121 for den, der med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder personer, der handler i offentlig tjeneste eller hverv, under udførelse af tjenesten.

For at bringe harmoni mellem straffebestemmelserne i lovforslagets §§ 20—22 kan jeg anbefale, at strafferammen i §§ 21 og 22 forhøjes til 6 måneder.

Spørgsmål 15:

Foreligger der ikke en betydelig risiko for, at der statueres uagtsomhed, jfr. § 23, selv om årsagen til forseelsen kan ligge i manglende kommunikation?

Svar:

For så vidt der med spørgsmålet er tænkt på forsildemøder, der skyldes anvendte transportmidler, bemærkes, at der aldrig pålægges ansvar i tilfælde, hvor forsinkelsen skyldes, at et offentligt transportmiddel har svigtet. Samme regel gælder, hvis private transportmidler svigter. I sidstnævnte tilfælde er forudsætningen dog, at den pågældende er taget hjemmefra i så god tid, at han ville være nået rettidigt frem trods mindre trafikforstyrrelser, og det accepteres ej heller som gyldig undskyldning, hvis et privat transportmiddel bryder sammen på vejen, når det på forhånd måtte anses for tvivlsomt, om dette transportmiddel var tilstrækkelig driftssikkert. Denne praksis, der følges inden for forsvaret, har tidligere været forelagt ombudsmanden, der kunne godkende den, jfr. Folketingets ombudsmands beretning 1968, s. 17 ff.

Er årsagen andre former for manglende kommunikation, f. eks. at en foresats besked har været vildledende, vil dette også blive taget i betragtning ved vurderingen af for-

holdet, således at der ingen sanktion anvendes eller kun en meget lempelig sanktion.

Spørgsmål 16:

Kan der sluttet modsætningsvis fra udtrykket „af samme enhed“ i § 22? Såfremt spørgsmålet måtte blive besvaret bekræftende, spørges, om der ikke er anledning til betænkelighed herved på grund af det nære samarbejde mellem personer, tilhørende forskellige enheder, der kan forekomme, eksempelvis under øvelser.

Svar:

Der kan ikke sluttet modsætningsvis fra udtrykket „af samme enhed“ i § 22. Den tilsvarende regel i den gældende militære straffelovs § 59 bruger udtrykket „samme afdeling“. Dette begreb anses for mindre generelt end begrebet „enhed“. Hertil kommer, at begrebet „afdeling“ har en særlig betydning inden for hæren, svarende til bataljon.

Det hidtidige udtryk „af samme afdeling“ er opfattet så vidt, at det f. eks. også omfatter tilfælde, hvor flere afdelinger er sammen på øvelse eller ligger i samme lejr. og hvor befalingsmænd fra den ene afdeling kommer i tjenstlig berøring med efterstående af en anden afdeling. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen ændring i denne fortolkning.

Spørgsmål 17:

Kan klimaudvalgets synspunkter om ulovligt fravær, jfr. betænkningen side 26, 2. spalte, anses for fuldt ud tilgodeset ved den foreslåede formulering af § 23?

Svar:

Det er anset for praktisk at behandle alle ulovlige fravær samlet, hvilket også har fundet udtryk i, at forslaget § 23 har slået de hidtidige regler om rømning i militær straffelovs § 43 sammen med de hidtidige bestemmelser om andet ulovligt fravær i § 44. Det forekommer uheldigt at opstille særskilte paragraffer om forhold, der uvægerligt vil gribe ind i hinanden og derfor i praksis skabe megen fortolkningstvivl.

Reglen i § 23 bør sammenholdes bl. a. med reglen i forslaget til militær retsplejelov § 37, stk. 2, hvorefter disciplinarmidler skal anvendes i stedet for mindre straffe. Herved

er også givet klar anvisning på, at ubetydelige forseelser af denne art vil kunne afgøres med f. eks. belæring eller tilrettevisning.

Spørgsmål 18:

Hvorledes vil ministeren stille sig til at lade § 27, stk. 2, udgå?

Svar:

Bestemmelserne i § 27, stk. 2 gentager visse straffebud fra §§ 66 og 67 i den nugældende militære straffelov og har til hensigt dels at beskytte forsvaret mod den nedsættelse i almindeligt omdømme, der følger af, at man færdes synlig beruset i uniform, og dels at beskytte personellet i tilfælde, hvor forseelsen er begået i udlandet. Muligheden for at straffe efter dansk lovgivning vil normalt være en forudsætning for, at udenlandske myndigheder vil afstå fra strafforfølgning. Der henvises herved til bemærkningerne til lovforslagets § 27. Det skønnes således forbundet med visse betænkeligheder at lade § 27, stk. 2 udgå.

Spørgsmål 19:

ad forslaget § 27, stk. 2. Hvorledes stiller ministeren sig til at begrænse strafferammen til bøde?

Svar:

Lovforslaget tilsigter at opretholde den hidtidige retstilstand, hvorefter offentlig uorden er strafbar, hvadenten gerningsmanden har haft uniform på eller ej. Der henvises i denne forbindelse til bemærkningerne til den pågældende paragraf i lovforslaget.

Jeg kan tiltræde, at strafferammen i § 27, stk. 2 i forslag til militær straffelov begrænses til bødestraf.

Spørgsmål 20:

Eksisterer der en praksis for forslaget § 31, og hvilken fortolkning har man anvendt af ordene „hemmelighed, . . kan skade . . .“?

Svar:

Det beror på en konkret fortolkning, hvorvidt en militær hemmelighed er af en sådan art, at dens åbenbaring for en fremmed magt kan skade landets forsvar. Der findes ingen praksis til belysning af spørgsmålet.

Spørgsmål 21:

Det ønskes oplyst, om der i bestemmelsen i lovforslagets § 33, nr. 6, kan henvises til § 9.

Svar:

Det kan ikke anbefales, at der i bestemmelsen i lovforslagets § 33, nr. 6, optages en henvisning til § 9. Sidstnævnte paragraf angår den, der adlyder en ulovlig befaling, hvorimod § 33, nr. 6, i modsætning hertil omhandler den, der undlader at udføre en befaling. Efter § 33 kræves yderligere, at den strafbare handling er foretaget i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar.

Hertil kommer, at det principielt må være betænkeligt i lovens særlige del at optage henvisninger til lovens regler om strafbarhedsbetingelser, der i princippet skal være anvendelige på hele lovens område.

Spørgsmål 22:

Det ønskes oplyst, hvorfor mindstestraf ønskes opretholdt i lovforslagets § 33.

Svar:

Det må anses for at være af væsentlig præventiv betydning, at der er en betydelig minimumsstraf for krigsforræderi, der er en af de farligste forbrydelser under krigsforhold.

Såfremt der i det enkelte tilfælde måtte foreligge ganske særlige undskyldende omstændigheder, vil der dog være mulighed for anvendelse af betinget dom efter reglerne i borgerlig straffelov kap. VII, ligesom særlige omstændigheder vil kunne medføre nedsættelse af straffen efter reglerne i borgerlig straffelov §§ 84 og 85. Disse regler finder i henhold til lovforslagets § 1 tillige anvendelse ved overtrædelser af militær straffelov.

Spørgsmål 23:

Hvorledes vil ministeren stille sig til at indsnævre grænserne for maksimumsstraf, herunder i §§ 33, 34, stk. 1, og 35, stk. 3, jfr. herved de under 1. behandlingen faldne bemærkninger, fortrykket sp. 3764?

Svar:

Forslaget skal ses i sammenhæng med den borgerlige straffelovgivning, herunder lov nr. 227 af 7. juni 1952 om dødsstraf for visse

handling begået under krig eller fjendtlig besættelse.

Eventuel afskaffelse af længerevarende fængselsstraffe og dødsstraf bør efter min opfattelse ske samtidig for borgerlige og militære forbrydelser, enten således at der samtidig med ikrafttrædelsen af militær straffelov foretages en ændring af de borgerlige regler, eller at problemet løses ved en senere lovgivning, der omfatter både civile og militære strafferammer.

Jeg vil i hvert fald finde det uheldigt, at problemet løses isoleret for den militære straffelovgivnings vedkommende.

Spørgsmål 24:

Udvalget udbeder sig ministerens bemærkninger til § 36 med henblik på bestemmelsens afgrænsning. Kan bestemmelsen ikke udgå, idet bestemmelserne i §§ 33, nr. 2, og § 35 dækker?

Svar:

§ 36 i forslaget svarer til § 38 i gældende militære straffelov. Reglen giver mulighed for at hindre enhver aktivitet, selv f. eks. ved udbredelse af korrekte oplysninger, der er egnet til at fremkalde modløshed i forsvaret. Bestemmelsen kræver således hverken som forslaget § 33 hensigt til at gavne fjenden eller skade det danske forsvar eller som § 35 en form for pligtstridig adfærd direkte i forholdet over for fjenden. Forslagets § 36 har dermed et selvstændigt indhold.

Spørgsmål 25:

Det ønskes oplyst, om bestemmelsen i lovforslagets § 36 kan indføjes i § 33, samt konsekvenserne heraf.

Svar:

Det kan ikke anbefales, at bestemmelsen i lovforslagets § 36 indføjes i § 33. Førstnævnte paragraf giver mulighed for at ramme enhver aktivitet, der er egnet til at fremkalde modløshed i forsvaret. Dette vil f. eks. kunne gælde udbredelse af rygter eller mundtlig agitation indenfor forsvaret for at vise situationens håbløshed.

I en kritisk situation vil det blive betragtet som en militær nødvendighed at gribe ind overfor forhold af denne art.

Lovforslagets § 33 er begrænset til de til-

fælde, hvor handlingen udføres i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar. Med begrænsninger af denne art ville reglen i § 36 ikke virke tilstrækkelig effektivt. Omvendt ville en indføjelse af bestemmelsen i § 36 under § 33 medføre, at § 36 også skulle være gældende under truende udsigt til krig og ikke som efter forslaget kun i krigstid.

Spørgsmål 26:

Ad § 39, stk. 2, spørges, hvorfor man har

valgt grænsen 15 dage og ikke grænsen 7 dage.

Svar:

Efter § 39, stk. 2 skal vagtarrest i indtil 15 dage, der ikke er udstået ved lovens ikrafttræden, omsættes til bøde. Denne omsætningsregel er valgt, fordi det er tanken, at straffe af vagtarrest indtil 10-15 dage efter den fremtidige ordning skal omsættes til bøde eller disciplinarmiddel, jfr. klimaudvalgets betænkning 7. del, s. 30, spalte 1.

Ad II. forslag til militær retsplejelov.

Spørgsmål 1:

Ministerens kommentarer udbedes til skrivelse af 23. november 1972 fra Centralforeningen for Seniorsergenter og Stampersonel.

Svar:

Centralforeningens bemærkninger til forslaget til *militær retsplejelov* giver mig anledning til følgende bemærkninger.

Ad 6. kapitel:

„En ændring af gældende lovs § 9, 2. stk., således at påtalemyndigheden udøves af generalauditøren og auditørerne i stedet for rettergangscheferne, vil ikke — efter centralforeningens opfattelse — indebære en reel forbedring af personellets retsbeskyttelse, idet alle sager fortsat skal forhandles mellem auditørerne og rettergangscheferne. Det er tillige centralforeningens opfattelse, at store dele af personellet betragter auditørkorpset som en integreret del af forsvarets officerspersonel.

Centralforeningen skal derfor foreslå påtalemyndigheden i militære straffesager i fredstid tillagt statsadvokaten i samråd med auditøren, således at auditørkorpset alene varetager efterforskningsmæssige (politi-mæssige) funktioner.“

Centralforeningens forslag om, at påtalemyndigheden i militære straffesager tillægges statsadvokaten i samråd med auditøren, skønnes ikke hensigtsmæssigt. Auditører skal normalt opfylde samme krav med hensyn til tidligere virksomhed, som kræves til udnævnelse til statsadvokat. Ud over den juridiske

sagkundskab har auditørerne imidlertid også kendskab til de specielle militære forhold, hvilket gør dem særlig egnede til i samråd med de militære chefer at træffe bestemmelse om påtale. For at sikre auditørpersonellets uafhængige stilling indenfor forsvaret er dette personel placeret udenfor den militære rækkefølge. En overførsel af sagerne til den civile anklagemyndighed vil uundgåeligt medføre en væsentlig forsinkelse af sagernes afgørelse. Hertil kommer, at det ikke vil være praktisk at lade statsadvokaten, som ikke har specielt kendskab til militære forhold, ikende arbitrære straffe, og efter centralforeningens forslag har man tilsyneladende ment at kunne bibeholde en sådan afgørelsesmåde overfor værnepligtige.

Endelig skal det fremhæves, at en overførsel af påtalemyndigheden til den borgerlige anklagemyndighed i hvert tilfælde ikke ville være hensigtsmæssig i krigstid, hvor auditøren direkte vil indgå i forsvarets mobiliseringsplanlægning.

Ad § 12:

„Bestemmelsen foreslås ændret i overensstemmelse med centralforeningens kommentar til 6. kap.

Endvidere foreslås indført en bestemmelse om, at en sigtet, der måtte ønske det, som bisidder skal kunne benytte sin lokale tillidsrepræsentant under afhøring og retshandling.“

Det skønnes ikke hensigtsmæssigt, at der gives adgang til møde med tillidsrepræsentanten udover den i loven hjemlede adgang

til at vælge en anden militærperson til forsvarer.

Forsvareren deltager i retshandlinger og vil i overensstemmelse med den sædvanlige civile og militære praksis normalt kunne opnå adgang til at overvære udenretlige afhøringer.

Ad § 13:

„I overensstemmelse med gældende praksis (f. eks.: ransagning i søværnets skibe) foreslås det, at de nævnte beføjelser alene kan udøves af personel, der af forsvarsministeren er særligt bemyndiget hertil.“

Der eksisterer ikke som påstået af centralforeningen nogen praksis om, at de i § 13 nævnte beføjelser alene kan udøves af personel, der har opnået særlig bemyndigelse dertil.

Det af centralforeningen fremdragne eksempel med ransagning i søværnet dækker alene den praksis, at en sådan ransagning normalt forestås af chefen eller næstkommanderende sammen med vagthavende officer. Der vil dog intet være til hinder for, f. eks. hvis nævnte personel er forhindret, at andre foresatte forestår ransagninger. Specielt for så vidt angår udøvelse af anholdelsesbeføjelsen ville det være endog særdeles uheldigt, såfremt der foretages begrænsninger blandt de foresatte og vagthavende, der kan foretage dette efterforskningskridt.

Ad § 14:

„Af hensyn til personellets retsbeskyttelse foreslås ordet „bortfalde“ ændret til „skal ske“.“

Det skønnes ikke hensigtsmæssigt at foreskrive indberetning til domstolene i tilfælde, hvor den særlige militære beslaglæggelses- og ransagningsregel finder anvendelse. Da de betingelser, der er foreskrevet i borgerlig straffelov for disse retsskridt, ikke kræves opfyldt, vil indberetning til retten ikke have noget rimeligt formål.

Ad § 15, 1):

„Bestemmelsen foreslås ændret til:

„1) undlader at efterkomme en lovlig, tjenstlig befaling med tilstrækkelig hurtighed,“

Jfr. forslag til militær straffelovs 7. kap., § 16.“

Centralforeningens forslag skal formentlig forstås således, at forslaget til militær retsplejelovs § 15: „gør sig skyldig i ulydighed“ skal ændres til: „undlader at efterkomme en lovlig tjenstlig befaling med tilstrækkelig hurtighed“. En sådan ændring forekommer ganske overflødig, da begrebet ulydighed er klart defineret i militær straffelovs § 16. Anholdelsesbeføjelsen på dette punkt vedrører således ethvert tilfælde, hvor der foreligger ulydighed efter reglen i militær straffelovs § 16, forudsat at forseelsen er af en sådan karakter, at det er nødvendigt af hensyn til disciplinen at foretage anholdelse.

Ad § 17:

„Med henvisning til centralforeningens kommentarer til 6. kap. samt personellets retssikkerhed og de moderne kommunikations- og samfærdsmidler foreslås denne bestemmelse slettet.“

Lovforslagets § 17, der har hjemmel i grundlovens § 85, er begrundet i de særlige forhold indenfor forsvaret. Bestemmelsen vil kunne finde anvendelse i krigsskibe på togt, ved tropper i udlandet samt under krise og krigstilstand, hvor fremstilling for en dommer inden 24 timer er vanskelig. Bortset fra tilfælde af denne art anvendes reglen i overensstemmelse med de af forsvarsministeriet givne retningslinier kun i sjældne undtagelsestilfælde.

Ad § 18:

„Bestemmelsen foreslås slettet, idet den ikke ses at være i overensstemmelse med de grundlæggende pædagogiske principper for forsvarets fredstidsuddannelse.“

Henset til de særlige forhold indenfor forsvaret, hvor der nødvendigvis må herske disciplin, er det af afgørende betydning, at fængsling kan foretages, når der er særlig grund til at antage, at sigtedes forbliven på fri fod vil virke nedbrydende på denne disciplin. Det ses ikke, at en sådan bestemmelse er i strid med grundlæggende pædagogiske principper.

Ad § 27:

„Bestemmelsen om nedsættelse af en forhørsret på orlogsskibe under togt foreslås alene anvendt i krigstid eller under krigsbe-

redskab. Endvidere foreslås medtaget en bestemmelse om sigtedes forsvarer og eventuelle bisidder.“

Nedsættelse af forhørsret i orlogsskibe på togt vil i fredstid navnlig have betydning i tilfælde, hvor gældende frister for fremstilling i retten ellers ikke vil kunne overholdes. Bestemmelsen har endvidere været anvendt i praksis i tilfælde, hvor der til brug for en verserende retssag skulle optages indenretlig vidneforklaring af personer, der i længere tid var forhindret i at møde i retten i land på grund af tjeneste i et orlogsskib. Det kan derfor ikke anbefales, at reglen om nedsættelse af forhørsret på orlogsskibe begrænses, således at den alene kan bringes i anvendelse i krigstid eller under krigsberedskab.

Forslaget til militær retsplejelovs § 12, stk. 3, indeholder regler om beskikkelse af forsvarer ved forhørsret, og der er således ingen anledning til at medtage yderligere bestemmelser om forsvarer eller om bisidder.

Ad § 30, stk. 3:

„Med henvisning til forslaget §§ 33 og 34 forekommer denne bestemmelse overflødig og foreslås derfor slettet.“

Bestemmelsen om, at rettergangschefen i særlige tilfælde kan pålægge straf af hæfte indtil 30 dage er ikke overflødiggjort ved lovens regler om, at sagen kan indbringes for retten. Det skal herved fremhæves, at det vil kunne være såvel i den sigtedes som i forsvarers interesse, at sagerne afgøres uden dom i tilfælde af denne art.

Ad § 35:

„Bestemmelsen foreslås indsat under § 31.“

Der vil intet være i vejen for at placere militær retsplejelovs § 35 mellem militær retsplejelovs § 31 og § 32. Den nuværende placering, der stemmer med hidtil placering i militær retsplejelov, forekommer dog lige så naturlig.

Ad § 37:

„Bestemmelsen foreslås affattet således:

„§ 37. Disciplinarmidler anvendes over for personel til pligtig tjeneste og elever på

85 Udvalgenes betænkninger m. m.

en militær skole, når en tjenstlig forseelse er begået.

Stk. 2. Disciplinarmidler er ikke straffe og kan ikke indbringes for retten.“

Ad § 40:

„Bestemmelsen foreslås slettet. (Jvfr. § 37).“

I overensstemmelse med min besvarelse af retsudvalgets spørgsmål 2, ad militær retsplejelovs § 5, stk. 1, finder jeg det ikke hensigtsmæssigt at udelukke anvendelse af disciplinarmidler overfor andet personel end værnepligtige. En sådan begrænsning vil ofte føles uretfærdig, ikke mindst i tilfælde, hvor menigt værnepligtig personel arbejder sammen med menigt fast personel.

Ad § 38, stk. 2:

„Bestemmelsen har stærk karakter af straf og foreslås derfor slettet.“

Bestemmelsen om tilbageholdelse på tjenestestedet må ses på baggrund af, at straffarterne vagtarrest og kvarterarrest bortfalder. Dette bevirker, at der er brug for disciplinarmidler, der kan anvendes overfor en større kreds af forseelser end tidligere, således at der er mulighed for disciplinær sanktion i alle tilfælde, hvor forseelsen ikke vurderes til en straf af 7 dages hæfte eller derover.

Spørgsmål 2:

Der ønskes en opregning af de sager, der vil være omfattet af lovforslagets § 4, stk. 1, litra c og d.

Svar:

De sager, der vil være omfattet af lovforslagets § 4, stk. 1, litra c og d, er følgende overtrædelser af forslaget til militær straffelov:

- § 15 om tjenesteforseelse,
- § 16, stk. 1 om ulydighed,
- § 20 om respektstridighed,
- § 21 om forskelsbehandling af undergivne,
- § 22 om lån af efterstående,
- § 23 om ulovligt fravær, bortset fra fravær under skærpede onstændigheder i krigstid,
- § 26, stk. 1 om vagtforseelse,
- § 26, stk. 2 om vagtforseelse begået i krig,

§ 27 om beruselse m. v.,
 § 28 om beskadigelse af ting, der tilhører forsvaret,
 § 29 om forbud mod foreninger og forsamlinger,
 § 30 om forebyggelse af mytteri m. v. i krigstid,
 § 31, stk. 2 om uberettiget at skaffe sig kendskab til militære hemmeligheder og
 § 37 om den, der i krigstid uden tilladelse sætter sig i forbindelse med nogen, der befinder sig på fjendens område.

Spørgsmål 3:

Ministerens vurdering af, om den i § 7 foreslåede ordning vil medføre en forøgelse af antallet af auditører. Vurderingen bedes foretaget dels på grundlag af gældende militære straffelov, dels på grundlag af det forelagte forslag til militær straffelov.

Svar:

Der er for tiden 9 auditører, hvilket antal er tilstrækkeligt til varetagelse af opgaverne efter den nuværende militære retsplejelovgivning. Foreningen af forsvarrets auditører har vurderet, at det ikke vil blive nødvendigt at forøge antallet af auditører til varetagelse af de nye opgaver, der følger af vedtagelsen af forslagene til ny militær retsplejelov og militær straffelov.

Spørgsmål 4:

Giver den foreslåede ordning i øvrigt anledning til ansættelse af yderligere personel, herunder auditorassistenter, kontorpersonele eller værnepligtige jurister?

Svar:

Det skønnes ikke nødvendigt at udvide antallet af ansatte under forsvarrets auditørkorps af hensyn til varetagelsen af de opgaver, der følger af vedtagelsen af forslagene til ny militær straffelov og militær retsplejelov. Dette gælder såvel auditører, auditorassistenter, kontormedhjælp som værnepligtige jurister.

Generalauditøren og foreningen af forsvarrets auditører har erklæret sig enig heri.

Spørgsmål 5:

Ad § 12:

a. I hvilket omfang har denne bestemmelse hidtil været anvendt?

b. Forudsættes det, at de militærpersoner, der i medfør af bestemmelsen kan beskikkes som forsvarere, har juridisk uddannelse?

I benægtende fald: er dette ikke betænkeligt, når man tager militær straffelovs indgribende karakter i betragtning?

c. Ville det i hvert fald ikke være naturligt at begrænse bestemmelsens anvendelsesområde til de tilfælde, hvor en advokat ikke kan skaffes til stede, f. eks. på et skib i flåden?

Svar:

Bestemmelsen i § 12 om, at sigtede kan vælge en tjenstgørende militærperson til forsvarer, anvendes kun i meget beskedent omfang. Der foreligger ingen opgørelse over det nøjagtige antal sager, hvori reglen har været bragt i anvendelse. I en del af disse tilfælde har vedkommende militærperson haft juridisk uddannelse, men en sådan uddannelse er ikke en forudsætning for, at reglen kan anvendes.

Jeg er ikke bekendt med tilfælde, hvor den manglende juridiske uddannelse har haft uheldige konsekvenser. Såfremt en militærperson kommer i vanskeligheder som forsvarer, fordi han mangler den fornødne juridiske indsigt, må det forventes, at han vil få den fornødne støtte fra anklager og dommer.

Efter mit skøn vil det være forsvarligt at opretholde den foreslåede regel om anvendelse af militærpersoner som forsvarere, og jeg finder det således ikke påkrævet at begrænse bestemmelsens anvendelsesområde til de tilfælde, hvor en advokat ikke kan skaffes til stede.

Spørgsmål 6:

Ad § 14. Ministerens begrundelse for at opretholde det sidste punktum.

Svar:

Det har i praksis vist sig hensigtsmæssigt at have en særlig regel om beslaglæggelse og ransagning hos militært personel. Der synes ikke at være væsentlige betænkeligheder ved reglen under hensyn til, at retsmidlerne kun kan anvendes overfor personer, der ikke fører særlig husstand, og kun på områder, der står under opsyn af de militære myndigheder.

Da reglen går ud på, at borgerlig retsple-

jelovs normale betingelser for beslaglæggelse og ransagning ikke skal være opfyldt, vil det ikke have noget rimeligt formål at fore-skrive forudgående retskendelse og efterfølgende indberetning til retten.

Spørgsmål 7:

Ad § 17. Er der en tvingende grund til at udstrække fristen til 3×24 timer?

Svar:

I overensstemmelse med de af forsvarsministeriet givne retningslinier anvendes reglen i retsplejelovforslaget § 17 kun i sjældne undtagelsestilfælde. Der er dog et behov for at kunne anvende bestemmelsen i særlige tilfælde, som f. eks. krigsskib på togt, tropper i udlandet samt under krise og krigstilstand, hvor fremstilling for en dommer inden 24 timer er vanskelig eller måske helt umulig.

Spørgsmål 8:

Ad § 25. Der ønskes en angivelse af eksempler, der kan illustrere anvendelsesområdet for paragraffens 2. stykke.

Svar:

Der vil i praksis navnlig være anledning til at begrænse omkostningsansvaret for en domfældt i tilfælde, hvor en arbitrær straf er blevet stadfæstet eller skærpet, men hvor domfældte under hensyn til sagens tvivlsomme karakter har haft rimelig grund til at prøve afgørelsen for retten. Det vil ligeledes være praktisk at kunne begrænse omkostningsansvaret i tilfælde, hvor sagsomkostningerne, f. eks. på grund af mange retsmøder eller indhentning af erklæringer fra sagkyndige, er blevet uforholdsmæssig store.

Spørgsmål 9:

Ad § 26. Giver den nye forsvarslov anledning til bemærkninger til § 26?

Svar:

Forsvarsforliget giver ikke anledning til overvejelser i forbindelse med § 26 i retsplejelovforslaget. Bestemmelsen vil dog være yderligere påkrævet efter en nedsættelse af tjenestetiden.

Spørgsmål 10:

Overvejer ministeren en anden overskrift til 14. kapitel — f. eks. strafforelæg?

Svar:

Udtrykket „pålæggelse af straf“ foretrakkes fremfor „strafforelæg“. Dette vil betyde, at den hidtidige terminologi bibeholdes, og det harmonerer med, at lovforslaget også anvender udtrykket „pålagt“ i forbindelse med disciplinarmidler.

Spørgsmål 11:

Ad § 29, b). Hvorledes stiller ministeren sig til at indføje en bestemmelse om, at bøderne skal ansættes i passende forhold til sigtedes økonomiske stilling?

Svar:

Det skønnes ikke påkrævet at indføre en særlig bestemmelse i retsplejelovforslaget om, at bøderne skal ansættes i passende forhold til sigtedes økonomiske stilling. Det er foreskrevet i borgerlig straffelov § 51, stk. 3, at der ved bødefastsættelsen skal tages hensyn til den skyldiges betalingsevne, og denne bestemmelse gælder i henhold til straffelovsforslagets § 1 også for overtrædelse af den militære straffelov.

Spørgsmål 12:

Ad § 45, stk. 1. Hvorledes har ministeren tænkt sig indholdet af „nærmere bestemmelse“?

Svar:

Det er tanken, at auditøren skal gennemføre en lokal kontrol med anvendelsen af straffe og disciplinarmidler indenfor sit område. Herved får han et nøje indblik i praksis og mulighed for på et tidligt tidspunkt at søge urigtige afgørelser omgjort.

Generalauditørens kontrol skal i princippet fortsætte som hidtil. Ordningen er for tiden den, at generalauditøren kontrollerer samtlige straffe ikendt under militære straffesager, og siden 1972 tillige samtlige disciplinarmidler.

Spørgsmål 13:

Der ønskes en skriftlig redegørelse for 3-ugersreglen i lovforslagets § 38 i overensstemmelse med ministerens mundtlige redegørelse, eventuelt yderligere uddybet.

Svar:

Udvidelsen af disciplinarmyndigheden må ses på baggrund af, at det er hensigten, at disciplinarmidler i fremtiden skal træde i stedet for straffe af vagtarrest i 10-15 dage.

Udvidelsen forekommer mindre betænkelig, såfremt udvalget tiltræder det fremsatte ændringsforslag til § 43, således at pålæggelsen af et disciplinarmiddel kan efterprøves af rettergangschefen, hvis det er pålagt af en rettergangschefen underordnet, f. eks. en kompagnichef, og derudover vil kunne prøves i disciplinarnævnet og ankenævnet.

Såfremt der måtte være et stærkt ønske herom i udvalget, kan 3-ugersreglen eventuelt ændres til en 14-dagesregel, hvilket vil være i overensstemmelse med, at anvendelse af øvrige disciplinarmidler, der medfører indgreb i adgangen til at forlade tjenestestedet efter tjenestens ophør, ikke må udstrækkes ud over 14 dage. Der må dog i den forbindelse peges på den ulempe, at man må forudse, at dette vil medføre anvendelse af hæftestraf i det interval, der i forslaget vil være dækket af tilbageholdelse mellem 14 dage og 3 uger. Det mest hensigtsmæssige vil derfor utvivlsomt være en bibeholdelse af 3-ugersreglen.

Med hensyn til bemyndigelsen i § 38, stk. 3, vil udgangspunktet være den nugældende ordning med hensyn til anvendelse af disciplinarmidler. Der vil således blive fastsat regler om, hvilke friheder der kan inddrages som disciplinarmiddel, og hvilke friheder der ikke kan fratages som disciplinarmiddel.

Der vil endvidere blive lagt vægt på den pædagogiske side af sagen, således at f. eks. disciplinarmidlet efterøvelse kun skal kunne pålægges den, der viser forsømmelighed i det fag, hvori disciplinarmidlet efterøvelse gives.

Om den nugældende ordning kan i øvrigt henvises til militær retsplejelovs §§ 44-48.

Spørgsmål 14:

Af klimaudvalgets betænkning fremgår det, at udvalget ikke af tidsmæssige grunde har kunnet undersøge spørgsmålet om, at afgørelsen af tiltalespørgsmål m. v. bliver et fællesansvar for auditor og rettergangschef.

Ministerens kommentar til en sådan løsning udbedes.

Svar:

Som det fremgår af klimaudvalgets betænkning, kunne udvalget ikke nå til enighed, om den gældende rettergangsordning, der henlægger afgørelsen om tiltale til visse højere militære chefer (rettergangschef), burde bevares, eller om der burde indføres en ordning, hvorefter afgørelsen af tiltalespørgsmål blev henlagt til de juridisk uddannede auditorer.

Udvalget følte sig dog ikke overbevist om, at de to skitserede muligheder var de eneste realisable. Der blev i denne forbindelse blandt andet også peget på muligheden af, at afgørelsen af tiltalespørgsmål blev et fælles ansvar for auditor og rettergangschef.

Ved udarbejdelsen af det foreliggende retsplejelovforslag er tanken om at gøre påtalemyndigheden til et fælles ansvar forkastet. En sådan ordning ville være i afgørende strid med princippet inden for den borgerlige retspleje, hvor anklagemyndigheden selvstændigt har ansvaret for tiltalerejsningen. Lovforslaget indfører derimod et princip om, at tiltalespørgsmål forinden afgørelsen skal drøftes med rettergangschefen, som har ansvaret for opretholdelsen af den militære disciplin. Denne ordning svarer til, at den borgerlige anklagemyndighed altid indhenter en erklæring fra den pågældende specialmyndighed, før der træffes afgørelse om tiltale. Vedrørende dette spørgsmål henvises til besvarelsen af spørgsmål 3 (forslag til militær retsplejelov).

Ved lovforslaget er der herudover tillagt rettergangschefen en ret til at forlange sagen forelagt generalauditøren til afgørelse. Såfremt rettergangschefen uden uforment ophold indbringer auditørens afgørelse for generalauditøren, har dette suspensiv virkning, indtil generalauditørens afgørelse foreligger. Herudover er der yderligere givet rettergangschefen en ret til at forlange generalauditørens afgørelse indbragt for forsvarsministeriet.

Ved den foreslåede ordning har rettergangscheferne således en særdeles god mulighed for at få deres synspunkter taget i betragtning ved afgørelsen af tiltalespørgsmål.

Bilag 2.

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Den 6. april 1973.

I anledning af retsudvalgets drøftelser om afskaffelse af dødsstraf kan jeg oplyse, at jeg i folketingsåret 1973-74 agter at fremsætte forslag til lov om ophævelse af lov nr.

227 af 7. juni 1952 om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse.

K. Axel Nielsen.

/ Knud Arildsen.

Folketingets retsudvalg.

Bilag 3.

Den 4. april 1973.

Notat fra justitsministeriet om dødsstraf i en række europæiske lande.

1. Dødsstraf under enhver form er afskaffet i *Finland, Vesttyskland og Østrig*.

Sverige har for nylig vedtaget et lovforslag om afskaffelse af dødsstraf. Loven træder i kraft den 1. juli 1973.

2. I *Norge* eksisterer dødsstraf for visse grovere forbrydelser begået i krigstid eller under fjendtlig besættelse m. v., bl. a. angreb på statsmagten, spionage og en række andre forbrydelser under den militære lovgivning.

I *England* findes dødsstraf i den militære lovgivning for mytteri og højforræderi, begået under krig. (I *Nordirland* gælder dødsstraf endvidere for drab på politibetjente).

Efter de for lovaafdelingen foreliggende oplysninger findes der fortsat dødsstraf i *Frankrig*.

3. Lovafdelingen er ikke i besiddelse af oplysninger om retstilstanden i andre europæiske lande på dette område.